

Pristina, 22 maj 2020.

G. Hashim Thaqi
Predsednik Republike Kosova

Gos. Vjosa Osmani
Predsednica Skupštine Republike Kosova

G. Driton Selmanaj
Predsednik Komisije za zakonodavstvo, mandate,
imunitete, Poslovník Skupštine i nadzor Agencije protiv korpucije
Skupština Republike Kosova

G. Skender Çoçaj
Predsedavajući Sudskog Saveta Kosova

G. Bahri Hyseni
Predsedavajući Saveta Tuzilaca Kosova

Gos. Albulena Haxhiu
Ministre e Ministrisë së Drejtësisë në Republikën e Kosovës

Da pružimo šansu maloletnicima

Sve maloletne osobe, uključujući i one čija je sloboda ograničena, uživaju svoja osnovna prava. Konvencija o Pravima Deteta (KPD) je jedna od najuniverzalnijih međunarodnih instrumenata, i pored toga što Kosovo nije potpisnica ove Konvencije, ona je uključena u Kosovskom nacionalnom zakonodavstvu¹. Premda živimo u vremenu kada su ljudi postali svesniji ljudskih prava i prava deteta, čini se da pojedinci koji su napravili 'štetu' društvu, čak i ako su maloletnici, njihova prava izgledaju kao veštački koncept, i to ne samo široj javnosti, već i službenicima institucija, čija je dužnost da osiguraju i da zaštite ta prava.

¹Član 22 Ustava Kosova.

Sigurno je da ograničenje slobode, u zatvoru ili obrazovnoj ustanovi, jeste pravi odgovor sa stanovišta javnosti koja želi da zaštiti svoju bezbednost. Međutim, ovo pitanje treba sagledati i ispitati iz perspektive dečijih prava, jer ako biste proverili živote osuđenih maloletnika, u većini slučajeva ćete moći naći razloge koji su ih potakli na delinkvenciju, pošto porodica, institucije i zajednica nisu uspele da im pomognu. Na ovaj način situacija se predstavlja kao novčić koji ima dve strane, pa je važno maloletnike smatrati ljudskim bićima koje treba poštovati, bez obzira na krivična dela koja su počinili. Naša intervencija kao društvo treba da se usredsredi na potencijal i sposobnost maloletnika da postanu korisni i vredni članovi društva, što se može postići kada ograničenje slobode treba smatrati i upotrebiti samo kao krajnje sredstvo, a ograničenje slobode treba da služi u maksimalnoj meri za njihovo obrazovanje, blagostanje i planiranu i pripremljenu integraciju u društvo.

Na osnovu prava maloletnika i principa „*Najboljeg Interesa*“, a imajući u vidu i hitnu situaciju uzrokovanu od COVID-19, ovo interesovanje i ova prava treba da se sprovede kao nikada do sada, i ne tretirajući ih kao kategoriju lica sa potrebama, nego da im se pomogne, kao i institucije da zaštite glavni interes koji je zdravlje i život maloletnika.

U ovom segmentu preuzeli smo brojne inicijative i globalne pozive² za zaštitu dece i maloletnika tokom ove pandemije, a posebno one koje pozivaju vlasti da preduzmu korake za maloletnike koji su u pritvoru ili izdržavaju neku od mera ili kazni izrečenih u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, da imaju u vidu ove radnje i preduzmu mere skladno situaciji sa COVID-19, koje uključuju:

1. *Postavljanje moratorijuma za ne slanje maloletnika u pritvorske centre;*
2. *Osloboditi sve maloletnike koji su trenutno u pritvoru ili pod bilo kojom merom ili kaznom, s tim da njihovo puštanje na slobodu je sigurno;*
3. *Omogućiti alternative prema institucionalnim merama i stavljanje maloletnika pod trenutnoj porodičnoj brizi ili starateljstvu;*
4. *Zaštita zdravlja, dobrobiti i obezbeđivanje rehabilitacije svakog maloletnika koji mora da nastavi sa izdržavanjem kazne.*

Uprkos činjenici da je poslednjih nedelja organizovano nekoliko debata i aktivnosti vezanih za puštanje maloletnika, ali to se, nažalost nije dogodilo, i navedeni su neki razlozi koji su objavljeni putem medija i drugih sredstava za informisanje.

Vođeni našim osnovnim mandatima za zaštitu Dečjih Prava, mi, Institucija Ombudsmana Kosovo, kancelarija UNICEF-a na Kosovu, Koalicija Organizacija za Zaštitu Dece (sa 32 organizacije članice) smatramo da je od vitalnog značaja očuvanje zdravlja i života ovih maloletnika, i zato još jednom pozivamo Pravosudne organe i Ministarstvo Pravde da razmotre sledeće pravne mogućnosti, kao što su: prevremeno puštanje na slobodu, zamena vaspitne mere alternativnim merama, uslovno puštanje na slobodu ili pomilovanje.

Ove pravne mogućnosti su predviđene u sledećem pravnom okviru:

²Objavljivanje smernica od strane UNICEF-a i Alijanse za zaštitu dece u humanitarnom delovanju, zajedno sa vodećim organizacijama za prava deteta, akademikima i agencijama UN-a.

I. Zakonik Pravde o Maloletnicima

Zakonik Pravde o Maloletnicima Br.06/L-006 od 2018 godine, Članovi 92 i 93 izričito i taksativno predviđaju mogućnost razmatranja, zamene i okončanja izvršenja vaspitne mere.

Kao što je definisano u članu 92. stav 1, ovog Zakonika: 'Svakih šest (6) meseci direktor institucije ili centra gde se izvršava vaspitna mera, podnosi nadležnom sudu i nadležnoj Probacionoj službi izveštaj o ponašanju maloletnika i o uspešnosti izvršenja mere. Direktor, zavisno od uspeha izvršenja mere, podnosi predlog za menjanje ili okončanje izvršenja vaspitne mere u skladu sa individualnim planom.'

Pored ovlašćenja koja su od obavezne prirode za direktora institucije, ZPM u članu 93, stav 2, pruža dodatnu mogućnost da: 'Maloletnik, njegov roditelj, usvojitelj ili staratelj, centar, ustanova ili objekat u kojem se izvršava vaspitna mera ili probaciona služba mogu da zahtevaju preispitivanje izvršenja vaspitne mere.'

Pored zamene mere, Zakonik predviđa i uslovno puštanje na slobodu za maloletnike koji su osuđeni. Član 36 predviđa da lice osuđeno na maloletnički zatvor može da bude uslovno otpušteno ako je odslužilo najmanje jednu trećinu (1/3) kazne koja je izrečena.

Takođe, uzimajući u obzir mnoga načela i garancije predviđene u ZPM i Zakonu o Krivičnom Postupku (ZKP), traži se da Sud za svaki slučaj izbegne izricanje mere pritvora, kao mere za obezbeđivanje prisustva maloletnika tokom sudskog postupka. Zbog toga se preporučuje, imajući u vidu novonastalu situaciju, da se razmotre i druge alternativne mere i to mekše kako bi se obezbedilo prisustvo maloletnika u sudskim postupcima.

Za sve moguće oblike zamene vaspitnih mera ili kazni, kao i uslovno puštanje na slobodu, postoji dodatna institucionalna garancija da ta deca neće biti zaboravljena i ostavljena bez ikakve brige, jer za sve moguće alternative postoji Probaciona Služba koja garantuje stalnu brigu o njima.

II. Zakon o Izvršenju Krivičnih Sankcija

Član 6 Zakonika Pravde o Maloletnicima je predvideo da odredbe Zakona o Izvršenju Krivičnih Sankcija (ZIKS) se primenjuju *mutatis mutandis* za maloletnike kada to nije regulisano ZPM.

Zakon o Izvršenju Krivičnih Sankcija u nekoliko članova je predvideo odredbe koje pružaju olakšice, i to konkretno: Prevremeno puštanje na slobodu (Član 127) sada izmenjen Članom 19 Zakona Br.05/L-129.

U tom smislu Prevremeno puštanje na slobodu prema ovom članu, u stavu jedan predviđa da: ‘Na zahtev osuđenog lica, nadležni sud može osloboditi osuđenog pre kraja izdržavanja njegove kazne zatvora, ako je imao dobro ponašanje, uspeha u radu i u drugim aktivnostima.’

III. Zakon o Pomilovanju

Predviden svojom svrhom, ovaj zakon utvrđuje zakonska ovlašćenja Predsednika Republike Kosovo za proglašenje pojedinačnog pomilovanja.

Zatim, Član3 stav 1, glasi: ‘Pomilovanje je pravo Predsednika koje ima za cilj korišćenje neredovnog i retkog sredstva za nagrađivanje vanrednih ponašanja i karaktera ili da adresira vanredna humanitarna uznemirenja.’

Poziv na akciju “Da pružimo šansu maloletnicima”

Uzimajući u obzir ove mogućnosti koje su u okviru važećih zakona, i svesni da su inicijative za pravne promene u ovom trenutku teške i zahtevaju mnogo vremena, kao i činjenica da bilo kakvo odlaganje u vezi s tim može uticati na opšte zdravlje i sigurnost maloletnika u pritvoru ili nekom od institucionalnih vaspitnih mera ili zatvora, tražimo da se što pre donese odluka, gde su ispunjeni gore navedeni zakonski uslovi, bilo da se radi o zameni ili preispitivanju institucionalnih obrazovnih mera, pritvoru, ranom puštanju, uslovno ili čak pomilovanje.

U svim ovim okolnostima hitno preduzimanje ovih radnji je u duhu i zahtevu proizilazeći iz Konvencije Ujedinjenih Nacija o Pravima Deteta, je presudno za poštovanje principa najvećeg Interesa Deteta i principa bezbednosti života, preživljavanja i razvoja.

S poštovanjem,

Hilmi Jashari
Ombudsman